

विदर्भातील अमरावती, अकोला, बुलढाणा, यवतमाळ
वाराशम व वर्धा या जिल्ह्यातील शेतक-यांसाठी सैंदिय
शेती तंत्रज्ञान अभियान राबविष्याबाबत.
सन २००६-०७ मध्ये राबविष्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : संख्याद २००६/प्रक्र.१६५/१-ओ,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०००३२,

दिनांक : २३ मे, २००६.

वाचा :

१) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-एससीवाय-१२०५/प्रक्र.१८९/म-७,

दिनांक ११ डिसेंबर २००५.

२) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्रमांक: संख्याद १००६/प्रक्र.२३९/१-ओ,

दिनांक २६ जुलै, २००५.

३) शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.संख्याद-१००६/प्रक्र.१४२/१-ओ,

दिनांक १३ फेब्रुवारी, २००६ व शुद्धिपत्रक दिनांक १४ मार्च, २००६.

४) कृषि आयुक्तालय, पुणे यांचेकडील पत्र क्रमांक-मृदस/विदर्भ पैकेज/मृद११/

१५०५/२००६, दिनांक १८ मे, २००६.

प्रस्तावना:- गत काही वर्षात राज्यातील शेतक-यांच्या होत असलेल्या आत्महत्या हा शासनासाठी एक चिंतेचा विषय होता. या आत्महत्येपैकी ज्या आत्महत्या नापिकी, राष्ट्रीयकृत किंवा सहकारी बँकेकडून घेतलेल्या कर्जाची परतफेड न करू शकल्यामुळे होणारा कर्जबाजारीपणा व कर्ज परतफेडीचा तगादा या तीन कारणामुळे घडल्या असल्यास, अशा प्रकरणी, एक सहानुभूतीची बाब्य म्हणून, मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीतून योग्य ती मदत देण्यात येत असे. तथापि, आत्महत्येच्या मुलभूत कारणाचा शोध घेऊन त्यावर तातडीने उपायोजना करण्याची गरज होती. यासठी शेतक-यांच्या आत्महत्यांच्या सामाजिक, आर्थिक व मनोवैज्ञानिक अध्ययनासाठी शासनाने इंदिरा गांधी इन्स्टिटयूट ऑफ डेव्हलपमेंट रिसर्च या संस्थेची नियुक्ती केली होती. या संस्थेने आपला अहवाल नुकताच शासनाकडे सादर केलेला आहे. सदर अहवालाची सखोल समीक्षा करणे व आत्महत्यांचे प्रमाण कमी करणे इत्यादी यांवर तातडीने उपायोजना करण्यासाठी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती गठीत करण्यात आली होती. या समितीने तयार केलेल्या प्रस्तावावर विचार करून, विदर्भातील आत्महत्येचे प्रमाण जास्त असलेल्या सहा जिल्ह्यासाठी एक विशेष पैकेज देण्याचा संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये दिनांक ११ डिसेंबर, २००६, रोजी निर्णय घेतला आहे. सदर पैकेजमध्ये शेतक-याच्या विकासासाठी व कल्याणासाठी विविध उपाययोजनामध्ये विविध निर्णय अंतर्भूत करण्यात आले आहेत. त्यानुसार सन २००५-०६ मध्ये सेंद्रीय शेती तंत्रज्ञान अभियान राबविष्यास संदर्भाधीन दिनांक १३ फेब्रुवारी, २००६ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे.

सदर अभियान सन २००६-०७ मध्ये राबविष्ण्यासाठी मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचारादिन होती.

शासन नर्णय :

१. सन २००६-०७ मध्ये विदर्भातील अमरावती, अकोला, बुलढाणा, यवतमाळ, वाशिम व वर्धा जिल्ह्यातील शेतक-यांसाठी सेंद्रिय शेती तंत्रज्ञान अभियान राबविष्ण्यास या आदेशान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.
२. सदर अभियानांतर्गत समाविष्ट असलेल्या जिल्ह्यासाठी जिल्हानिहाय आराखडा रु.५.०० कोटी पर्यंत तयार कार्याची कार्यवाही जिल्हाधिकारी व जिल्हा अधिकृतक कृषि अधिकारी यांनी आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे व महासंचालक, कै. वसंतराव नाईक शेती स्वावलंबन मिशन यांच्याशी चर्चा विनिमय करून निश्चित करावी. सदर कार्यक्रम २ ते ३ वर्षांसाठी असावा.
३. वरीलप्रमाणे जिल्हानिहाय आराखडा तयार केल्यानंतर लाभार्थीची निवड जिल्हाधिकारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी व जिल्हा अधिकृतक कृषि अधिकारी यांनी संयुक्तपणे महासंचालक कै. वसंतराव नाईक शेती स्वावलंबन मिशन यांच्या मार्गदर्शनानुसार करावी.
४. रात्रे कार्यक्रमांतर्गत अंतर्भूत भसलेल्या निरनिराळ्या घटकांसाठी कृषि विभागाच्या अस्तित्वातील विविध केंद्र व नग्य पुरस्कृत योजनेतून (वि. घ. यो., आविद्यासी विकास उपयोजना, सेंद्रीय शेती विकास, राष्ट्रीय जैविक कृषि केंद्र, गड्डीयाबाद इत्यादी) लाभ देण्यात येत असून त्यासाठी तांत्रिक निकष, कार्यपद्धती व अनुदान देण्याच्या पद्धती विहित केली आहे. त्यामुळे या कार्यक्रमांतर्गत घेण्यात येणा-या वरील नंजूर घटकांसाठी प्रामुख्याने प्रचलित पद्धतीचा अवलंब करण्यात यावा. यासाठी आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी निर्गमित कराव्यात. सदर कार्यक्रमांतर्गत समाविष्ट असलेल्या घटकाचा ढोबळ मानाने तपशील सोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये दिला आहे.

५. सदर कार्यक्रम सन २००६-०७ मध्ये राबविष्ण्यासाठी पुढील लेखाशिर्षातर्गत रु.१०.०० कोटी (रुपये दहा कोटी फक्त) तरतूद करण्यात आली आहे. त्यामधून हा खर्च भागवावा.

मार्गणी क्रमांक -३

२४०१- पीक संवर्धन

१०५- खते व रासायनिक खदते

(००)(२७)-सेंद्रिय शेती अभियानासाठी विशेष पैकेज,

(१००% राज्य योजना) (२४०१ ४४५४)

६. वरील निधी खर्च करण्यास संचालक (मृदसंधारण व पाणलोट व्यवस्थापन), कृषि आयुक्तातालय, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे व या निधीचे वितरण करण्याकरिता त्यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

७. वरीलप्रमाणे मंजूर केलेला निधी अर्थसंकल्प्य तरतुदीच्या मर्यादेत व मासिक निधी विवरणपत्राप्रमाणे खर्च होईल याची दक्षता आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी घ्यावी.

८. हे आदेश शासन परिपत्रक वित्त विभाग क्रमांक खर्चनि-१००६/प्रक्र.१/अर्थोपाय, दिनांक २० एप्रिल, २००६ अन्वये निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांचा अवलंब करून सचिव (कृषि) यांच्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(अ. दा. जगताप)

कार्यासिन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति:

आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे (५ प्रती)

सर्व विभागीय आयुक्त

सर्व संचालक/ सहसंचालक, कृषि आयुक्तातालय, पुणे.

विभागीय कृषि सहसंचालक(सर्व)

महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य-१/२, मुंबई/ नागपूर (लेखा व अनुज्ञेयता/ लेखा परिक्षण)

जिल्हाधिकारी, अमरावती/ अकोला/ वाशिम/ बुलढाणा/ वर्धा/ यवतमाळ

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, अमरावती/ अकोला/ वाशिम/ बुलढाणा/ वर्धा/ यवतमाळ.

जिल्हा अधिकृत कृषि अधिकारी अमरावती/ अकोला/ वाशिम/ बुलढाणा/ वर्धा/ यवतमाळ

कृषि काकास अधिकारी, अमरावती/ अकोला/ वाशिम/ बुलढाणा/ वर्धा/ यवतमाळ

जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे/ अमरावती/ अकोला/ वाशिम/ बुलढाणा/ वर्धा/ यवतमाळ.

महसूल व वन विभाग (म-७)(५ प्रती)

वित्त विभाग (व्यव-१, अर्थसंकल्प ३ व १२ अर्थोपाय)/ नियोजन विभाग.

सहसंचालक, लेखा व कोषागार.

संगणक कक्ष, १ वा मजला, नवीन प्रशासन भवन, मुंबई-३२.

विभागातील सर्व कार्यासिन अधिकारी, कृषि व फलोत्पादन विभाग.

निवडूनसमी.

प्रत माहितीसाठी :

मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव / मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव.

मा. मुख्य सचिव/ सर्व विभागाचे प्रधान सचिव / सचिव.

सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी साचेद

शासन निर्णय क्रमि व पदवम विभाग क्र. संखाद-२००६/प्र.क्र.१६५/१-ओ. दि. मे, २००६ च्या

सोबतचे परिशिष्ट अ
सेंद्रिय शेती तंत्रज्ञान अभियान

(रूपये लाखात)

अ.क्र.	बाब	मापदंड	भौतिक(संख्या)	आर्थिक
१	१	३	४	५
१	सेंद्रिय शेती शाळा व प्रशिक्षकांचे प्रशिक्षण (२००%)			
अ)	सेंद्रिय शेती शाळा	०.२२६८०	१८	४.०८
ब)	प्रशिक्षकांचे प्रशिक्षण	०.०५	७५	३.७५
२	गांडूळखत उत्पादन प्रकल्प (१००%)	१.८	८३	१४९.४
३	सेंद्रिय शेती पद्धतीस प्रोत्साहन (५०%)	०.२५	१५१	३७.७५
४	सेंद्रिय शेती प्रमाणिकरण (५०%)	०.५	३१	१५.५
५	विभागस्तर व जिल्हास्तरावरील कार्यक्रम			
	अ) जिल्हा स्तरावरील कार्यशाळा	०.२५	१९	४.७५
	ब) तालुका स्तरावरील कार्यशाळा	०.१०	१२.००	१.२०
	क) प्रशिक्षण व कार्यशाळा	०.०५	१५३	७.६५
	द) सेंद्रिय मालाचे प्रदर्शन	०.०५	२७	१.३५
	ह) सेंद्रिय मालाची विक्री केंद्रे स्थापना	०.१०	३६.००	३.६०
६	सेंद्रिय शेती प्रमाणिकरण व निरीक्षण करणा-या संस्था व सेवा देणा-या संस्थांच्या प्रतिनिधींचे प्रशिक्षण (१००%)	०.५१	५६	२८.०५
७	सेंद्रिय शेती करीता आवश्यक सेंद्रिय निविष्टांचे उत्पादन व गुणनियंत्रण याकरिता प्रशिक्षण (१००%)	०.५१	२३	११.७३
८	क्षेत्रिय अधिकारी/कर्मचा-यांसाठी सेंद्रिय शेती विषयाचे प्रशिक्षण (१००%)	०.३९	२१	८.१९
९	सेंद्रिय शेती विषयाबाबतचे शेतक-यांना सेंद्रिय प्रक्षेत्रावर प्रशिक्षण (१००%)	०.१३	१४१	१८.३३
१०	सेंद्रिय निविष्टांची प्रात्यक्षिके आयोजित करणे (१००%)	०.१०	२३२.००	२३.२०
११	क्षेत्रीय स्तरावर बायोगॅस्सलरी प्रात्यक्षिके प्रशिक्षणासह घेणे	०.१६	३२	५.१२
१२	आदर्श सेंद्रिय प्रक्षेत्र तयार करणे	४.००	२२	८८.००
१३	प्रमाणिकरणाच्या सेवा देणा-या संस्था (सर्कारी प्रोक्यायडर) तयार करणे	३.००	१७	५१.००
१४	व्यापारी तत्वावर गांडूळ विजोत्पादन कार्यक्रम (५०%)	३.००	२८	८४.००
१५	व्यापारी तत्वावर जैविक खत व जैविक किटकल्नाशके निर्मिती प्रकल्प (५०%)	४०.००	४	१६०.००
१६	बायो जाणारी फळे व भाजीपाल्यापासून व्यापारी तत्वावर कंपोस्ट खत तयार करणे (५०%)	८०.००	२	१६०.००
१७	बायोडायनामिक कंपास्ट खत तयार करणे (२५%)	०.१०	७५२	७५.२०
१८	निबोळी अर्के तयार करणे (५०%)	०.२५	२११	५२.७५
१९	क्षेत्र भेटी	०.००१	५४००	५.४०
	एकूण			१०००.००